

Komentāri un precizējošie jautājumi:

1. Diemžēl nākas secināt, ka jaunajā noteikumu redakcijā tiek ieviestas arvien jaunas definīcijas, padarot noteikumu piemērošanu un interpretāciju arvien sarežģītāku. Noteikumu 1.2 punkts un 1.5 punkts ir papildināts ar “krātuves tirgus daļu” (cik saprotams, tad no Enerģētikas likuma), savukārt pie noteikumos lietotajiem terminiem, 2.7 punktā ir definēta krātuves pieejamā jauda, kas atsaucas uz krātuves tehniskās jaudas daļu, savukārt 2.9 punktā jau runa ir par krātuves tehnisko jaudu, taču krātuves tirgus daļa nav definēta nekur. Šo visu trīs terminu izmantošana, padara noteikumu piemērošanu lietotājiem ļoti mulsinošu. Nav arī īsti saprotams, ar ko atšķiras krātuves tirgus daļa no krātuves pieejamās jaudas. Ja noteikumu pirmajos divos punktos figurē krātuves tirgus daļa, tad tālāk noteikumos runa ir par krātuves pieejamo jaudu un tās rezervēšanas kārtību, kas pēc būtības liek domāt, ka runa ir par vienu un to pašu. Priekšlikums būtu izvērtēt abus šos terminus un ja tie abi nozīmē to pašu, tad tos unificēt un izvairīties no nevajadzīgām noteikumu interpretācijām. Vai arī – ja šie termini ir atšķirīgi, tad nodrošināt arī “krātuves tirgus daļas” definīcijas iekļaušanu noteikumos.
2. Līdzīga situācija ir ar 2.8 punkta terminu krātuves jauda rezervēm un 2.11 punkta terminu solidaritātes produkts. Abi termini atsaucas uz Enerģētikas likuma definīciju, izņemot piebildi 2.8. punktā “..un citos ārējos normatīvajos aktos noteiktās dabasgāzes rezerves”. Vai ir iespējams precizējums, kas ar to ir domāts, un kas ir šie citi ārējie normatīvie akti? Kā arī cik un kāda ir šī noteiktā dabasgāzes rezerve? Meklējot detalizētāku informāciju tīmeklī, neizdevās atrast nedz “citus ārējos normatīvos aktus”, nedz tajos “noteiktās dabasgāzes rezerves”. Vai ir iespējams tos precizēt? Citādi rodas neizpratne, ar ko atšķiras šie termini un vai 2.8 punktā minētais “..un..” nozīmē, ka šīs citos aktos noteiktās rezerves iekļaujas četru TWh krātuves solidaritātes daļā vai arī tas ir “un papildu”? Jo no šobrīd publicētās informācijas pārvades operatora mājas lapā, var prezumēt, ka Energoapgādes drošuma rezerve 1.8 TWh apmērā, kopā ar Solidaritātes produktu 2.23 TWh, kopā 4.03 TWh, veido pieminētos krātuves solidaritātes daļas 4 TWh dabasgāzes. Savukārt, ja tas ir “..un papildu..” 4 TWh, un ir kāds cits normatīvais akts, kas ir noteicis šīs dabasgāzes rezerves (piem. 1.8 TWh?), tad priekšlikums ir 2.8 punktā tā arī uzrakstīt, ka 4 TWh ir atbilstoši Enerģētikas likumā noteiktajam un papildu 1.8 TWh ir atbilstoši normatīvajā aktā “X” noteiktajam, kas kopā veido 5.8 TWh. Šobrīd arī Konsultāciju dokumentā minētajā atsaucoties uz Enerģētikas likuma 82.¹ pantu, tajā nav minēts konkrēts rezervju apjoms. Izvairoties no abstrakcijas un atpsoguļojot konkrētus apjomus, ļaus krātuves lietotājiem vieglāk saprast krātuves stāvokli, pieejamās jaudas, proporcijas un līdz ar to ļaus veiksmīgāk plānot un prognozēt savu komercdarbību.

3. Pavisam neskaidrs nu ir palicis paredzētais maksas par krājumu glabāšanas bez jaudas produkta piedāvātais regulējums. Ja spēkā esošās noteikumu redakcijas 28.¹ 2. punkts diez gan skaidri paredzēja maksu par krātuves izmantošanu bez jaudas produkta rezervācijas, un šī maksa bija pietiekami augsta un nemotivēja nevienu krātuves lietotāju šādā veidā pārglabāt kaut vienu MWh gāzes, tad jaunajā redakcijā šo punktu svītrojot vairs nav skaidrs, kāds mehānisms un kad tiks ieviests esošā vietā. Arī no Konsultāciju dokumenta pamtojuma daļā atspoguļotās informācijas, skaidrība par to nerodas. Vai ir pieejams kāds matemātisks aprēķins vai konkrēti soļi/pieņēmumi, pēc kā šī maksa tiks aprēķināta un tieši kā skaitļos izpaudīsies pieminētais “..vienlīdzības un atklātības princips..”? Vai tas būs lietotājiem labvēlīgāks, nelabvēlīgāks un cik tas maksās? Kā arī – kad tas tiks ieviests (datums), no kuras krātuves sezonas piemērots, kā un kad tas tiks paziņots lietotājiem – pirms krātuves sezonas sākuma, sākumā, vidū, vai beigās? Pēc kādiem izmērāmiem un pamatojamiem parametriem, krātuves operators nodrošinās vienlīdzīgu maksu lietotājiem, ņemot vērā to “faktiskos un tiesiskos” apstākļus? Kā krātuves operators plāno izvērtēt un salīdzināt viena krātuves lietotāja faktiskos apstākļus ar cita krātuves lietotāja faktiskajiem apstākļiem, lai nodrošinātu vienlīdzību?

4. Jaunajā regulējumā tiek piedāvāts palielināt piecu gadu GJP un krātuves jaudu rezervēm līdz 70%, esošo 60% vietā, atsaucoties uz izsoļu rezultātiem. Taču salīdzināt pieprasījumu pēc ilgtermiņa produktiem un īstermiņa produktiem, ir pašā būtībā nepareizi, jo katra šī produkta lietotājam ir pavisam cita biznesa stratēģija un uzņēmuma profils, turklāt, darīt to, balstoties uz diviem gadiem (2025. un 2026.), kuros ģeopolitisko apstākļu ietekmē vasaras un ziemas cenas strapība ir bijusi negatīva, negarantē to arī nākotnē. Tik pat labi skatoties uz 2023. gada krātuves izsoli, īstermiņa produktu pieprasījums krietni pārsniedza piedāvāto jaudu apjomu un, turklāt, 2-3 reizes pārsniedza kopējo maksu par jaudām (tarifs+prēmija), salīdzinājumā ar maksu, ko krātuves operators šobrīd saņem maksā par ilgtermiņa jaudas produktu.

No konsultāciju dokumenta nav arī nolasāms, kādēļ piedāvātais procents ir tieši 70%? Vai tam ir kāds matemātisks pamatojums? Ja par pamatojumu tiek ņemts piecu gadu GJP pieprasījums 2026. gada izsolē, tad neapmierinātais pieprasījums pie minimālās prēmijas bija 1,86 TWh (pieņemot, ka krātuves jauda rezervēm ir domāta kā 5.8 TWh), tas sastāda 68%, nevis 70% (2,28 TWh). Līdz ar to, lūgums izskaidrot, kāds ir pamatojums papildu 420 000 MWh novirzīšanai uz piecu gadu GJP, ja faktiskais pieprasījums pēc produkta nav bijis tik liels?

Priekšlikumi:

1. Ņemot vērā to, ka esošajos globālajos ekonomiskajos un ģeopolitiskajos apstākļos, dabasgāzes tirgus ir kļuvis ārkārtīgi svārstīgs un neparedzams, un var gadīties sezonas kā šī, kad dēļ komerciāliem apsvērumiem krātuve lietotājiem nav pievilcīga, jo ir negatīva vasaras-ziemas cenu strapība, augstas krātuves jaudu izmaksas, kas kopā ar degvielas gāzes izmaksām un finansēšanas izmaksām, dara krātuves izmantošanu komerciāli nepamatotu, priekšlikums būtu krātuves operatoram, atslēdzamās jaudas produkta vietā ieviest/atgriezt tirgus produktu, kas būtu uz patiešām tirgus principiem, nevis krātuves operatora izmaksām, balstīts produkts. Jaudas produkts, kam var piemērot lejupejošu izsoles soli, kas gados, kā šis, pie kādas noteiktas piemērojamās maksas/soļa, tomēr motivētu komersantus rezervēt vismaz kādu krātuves daļu un tādējādi krātuves operators gūtu vismaz kādus papildu ieņēmumus, kā arī nodrošinātu krātuves rezervāciju tādējādi arī samazinot tās tehniskās jaudas kritumu nākamajos gados, nevis kā novērojams šobrīd, kad pie 1.11 EUR/MWh atslēdzamās jaudas produkta maksas, 8 TWh krātuves jaudas stāv bez pieprasījuma. Pie lejupejošas izsoles, visticamāk, pie kāda noteikta maksas līmeņa, šis jaudas komersantiem kļūtu interesantas. Tāpat arī, ja tirgus pēkšņi aizietu pretējā virzienā, ir pavisam skaidrs, ka komersanti būs gatavi solīt krietni virs noteiktās minimālās maksas, ja tirgus apstākļi to motivētu darīt.
2. Priekšlikums ir arī pamainīt produkta izsoļu kalendāru un sturktūru un atslēdzamās jaudas produkta izsoles organizēt paralēli ar grupētās jaudas produkta izsolēm, attiecīgi nodrošinot, ka atslēdzamās jaudas produkta izsoles sākas agrāk – reizē ar grupētās jaudas izsolēm, kā arī grupētās jaudas izsoles beidzas vēlāk – reizē ar atslēdzamās jaudas produkta izsoli (rudeni). Šāda pieeja noteikti sniegs lietotājiem lielāku plānošanas elastību un krātuves operatoram lielākus ieņēmumus, par cik šie produkti viens otru neizslēdz. Ja tirgus situācija būs motivējoša izmantot krātuvi, tad brīdī, kad atslēdzamās jaudas produkta maksa ar solīto prēmiju sasniegs grupētās jaudas produkta maksu, lietotāji rezervēs grupētās jaudas produktu, savukārt, lai pārnestu krājumus starp sezonām, lietotājiem tāpat ir jarezervē grupētās jaudas produkts par grupētās jaudas produkta maksu. Tāpat arī noteikumos var paredzēt, ja no piedāvāto jaudu apjoma visa jauda ir tikusi pieprasīta caur grupētās jaudas produktu, tad atslēdzamās jaudas izsoles dalībnieku prasījumi netiek apmierināti, respektīvi – prioritizēt grupētās jaudas produktu šajās izsolēs. Ar šādu pieeju, paredzams, ka gan krātuves operators gūs lielākus ieņēmumus, gan lietotāji tiks pie lielākas elastības un biznesa plānošanas, un laicīgākas lēmumu pieņemšanas.